CONGRÉS DE CULTURA CATALANA A LES ILLES

UN POBLE

UNA LLENGUA

CAP A L'OFICIALITAT DEL CATALÀ

UN POBLE
UNA LLENGUA

TURMEDA
Ciutat de Mallorca
1976

LLIBRES TURMEDA

Col·lecció Turmeda
Secció: Vària

© *Congrés de Cultura Catalana*

1.ª edició: abril, 1976

ED. J. MASCARÓ PASARIUS
Palma de Mallorca
1976

1. UNA SITUACIÓ ANORMAL

Les persones que parlam la llengua catalana (Principat de Catalunya, Catalunya francesa, Andorra, País Valencià, Mallorca, Menorca, Eivissa, Formentera: en total uns vuit milions) constituïm una població més nombrosa que els habitants de Dinamarca, Suïssa, Noruega, Àustria, Albània, Irlanda, Cuba, Israel, etc. Però entre ells i nosaltres hi ha unes diferències:

— Quan els habitants d'aquests països surten al carrer, troben tots els cartells, avisos i indicacions de tot tipus escrits en la seva llengua, i nosaltres no.
— Quan ells compren un diari o una revista, aquests són sempre en la seva llengua pròpia; en canvi nosaltres els hem de llegir en un idioma que no és el nostre.
— Quan connecten la ràdio o la TV, aquests els parlen en la seva llengua; en canvi nosaltres no tenim ni una sola emissora ni un sol canal que s'expressi normalment en català. Només alguns programes donats amb comptagotes i per necessitat de justificació.
— Quan els infants d'aquells països arriben a l'escola reben educació en la pròpia llengua; en

canvi els nostres fills, que a la família han après la llengua catalana, arriben a una escola que els parla en castellà, cosa que els suposa un trauma psicològic, un retard considerable en l'adquisició del llenguatge i un obstacle per a la recta comprensió de la realitat, a més d'un complex d'inferioritat respecte a la pròpia llengua. A part d'això la literatura, la història, la geografia... són ensenyades en funció d'interessos uniformistes. Se'ls ensenya a tenir com a pròpia una literatura que no és escrita en la seva llengua, i, en canvi, se'ls amaga la literatura catalana o se'n minimitza la importància. Se'ls ensenya a dir *nació* quan haurien de dir *Estat*, i la pròpia nacionalitat en lloc d'esser presentada com a entitat essencial i anterior a l'Estat es presenta com a mera divisió administrativa, suposant que així ha estat des de sempre.

— Quan els danesos, suïssos, noruecs, etc. han de redactar un contracte, testament, taló bancari o una instància, ho fan en llengua pròpia, i nosaltres ho hem de fer en castellà.

D'aquest estat de coses els sociòlegs en diuen *diglòssia*, és a dir una situació on la llengua pròpia d'un poble és usada només a la vida familiar i privada, mentre que per a la vida social i les coses d'importància s'usa una llengua imposada, que no és la del país. La diglòssia no porta més que conseqüències del tot perjudicials: l'analfabetisme en la pròpia llengua sistemàticament imposat i l'alienació cultural més absoluta. Això no tindria gaire importància si la llengua fos només un simple instrument de comunicació, intercanviable. Però una llengua és més que això: és un motllo que conforma el pensament i la visió del món i és una institució sòcio-cultural, expressió d'una cultura nacional.

2. QUINA ÉS LA NOSTRA LLENGUA?

Després de molts anys de manca d'informació i de manipulació, i després d'una rutina secular consistent a dir *mallorquí, menorquí, eivissenc* a la nostra llengua, hi ha encara en alguns sectors una certa confusió respecte al nom i la naturalesa d'aquesta.

No hi ha cap llengua mallorquina, ni menorquina, ni eivissenca, ni valenciana, com no hi ha cap llengua andalusa, murciana o asturiana. La llengua parlada al Principat de Catalunya, a Andorra, a Catalunya-nord, al País Valencià i a les Illes és la mateixa i una sola. El seu nom és *català* o *llengua catalana.*

És clar que a cada regió, comarca o fins i tot localitat, el català adopta unes peculiaritats determinades, i així es parla de gironí, barceloní, lleidatà, valencià, mallorquí, eivissenc i, fins i tot, maonès, solleric o felanitxer.

Però per damunt de totes les variants geogràfiques hi ha la *llengua comuna* o *llengua standard,* que no és una modalitat regional concreta, sinó la llengua general de tota la comunitat: la llengua unificada que s'aprèn a les gramàtiques, la llengua que es llegeix als llibres i diaris, la llengua que s'escolta a la ràdio o a la TV, la llengua que, per ser model de bon parlar, tendeixen a utilitzar les persones cultes.

En els Països Catalans ,a causa de la manca d'ús públic de l'idioma, no s'ha difós un *català standard,* que, no obstant això, existeix. Cada parlant, tret d'unes minories, només usa la modalitat de la seva regió o comarca. Aquesta anomalia desapareixerà en el moment que la llengua sigui plenament normalitzada; aleshores es difondrà entre els catalano-parlants una llengua *standard* que integrarà l'autèntica riquesa de tots els dialectes i prescindirà de l'excés de formes supèrflues, que no representen més que dificultats.

3. UNA MICA D'HISTÒRIA

Des dels primers moments de l'existència de la llengua —segles VIII i IX— fins a començaments del segle XVIII, el català va ser l'única llengua usada als Països Catalans, llengua que va ser, a més, vehicle d'una literatura gloriosa (Ramon Llull, Arnau de Vilanova, Eiximenis, Bernat Metge, Ausiàs March, Joanot Martorell, Jordi de Sant Jordi i molts altres).

La unió dels nostres Països amb la Corona de Castella no significà cap canvi substancial respecte a la llengua: fou una unió personal de reis, no de pobles. De fet els Països Catalans conservaren la seva independència i el castellà continuà essent una llengua estrangera desconeguda per la majoria absoluta de la població catalana.

És a partir del segle XVIII quan, després de la Guerra de Successió i l'entronització dels Borbons, es comença a imposar el castellà «por el justo derecho de conquista que de ellos (Països Catalans) han hecho mis armas» (Decrets de Nova Planta de 1716, que, per altra banda, significaren el final dels Estats de la Corona d'Aragó). Des d'aleshores s'han seguit una llarga llista de decrets i reials ordres per a imposar la llengua castellana i marginar la pròpia: reials cèdules de 1768 i 1780 «para que en todo el reyno se actúe y enseñe en lengua castellana», ordre de 1773 obligant a portar la comptabilitat en castellà, el 1837 s'ordena castigar els alumnes que a les escoles parlin en català, el 1858 és abolida radicalment l'ensenyança del català, el 1862 la Llei del Notariat declara el castellà obligatori als documents, el mateix 1862 es tradueixen al castellà els noms dels carrers de Ciutat de Mallorca, el 1867 es prohibeix la representació d'obres teatrals «exclusivamente en cualquiera de los dialectos de las provincias de España», el 1899 ordre de predicar en castellà, i un llarg etcètera.

Però mentrestant, la llengua i la literatura, que es resistien a morir, experimenten un vigorós moviment de recuperació —la Renaixença— i a partir del segle XX avancen disparades cap a la normalitat. El 1907 es crea l'Institut d'Estudis Catalans, veritable acadèmia de la llengua que, amb homes com Pompeu Fabra, regula i codifica el català modern.

Durant la II República el Principat fruí d'un Estatut d'autonomia que declarà el català llengua oficial i n'accelerà la normalització. Abans de la guerra només a Barcelona es podien comprar set diaris en català, dues emissores s'expressaven en aquesta llengua, que era també la llengua de l'escola i de tota la vida catalana.

També és prepararen Estatuts per al País Valencià i les Illes, però la guerra impedí que fossin realitat.

Tot això s'acabà radicalment el 1939: els llibres, la premsa, l'escola, la ràdio... en català, i tot el que fos ús públic de la llengua és prohibit; els funcionaris i mestres que parlen en català són sancionats. La nostra llengua passa un dels moments més difícils.

Actualment hi ha una certa tolerància per a la llengua, però la falta d'escola i mitjans de comunicació en català, així com l'alt índex d'immigració no integrada lingüísticament i culturalment fan de la diglòssia un procés galopant i col.loquen la nostra llengua en una situació difícil i perillosa.

4. CAP A LA NORMALITZACIÓ

Normalització ve de «normal». Normalització lingüística vol dir que un poble faci un ús normal del seu idioma. Un francès o un anglès fan un ús normal de la seva llengua, perquè l'usen en tots els moments i tots els actes de la seva vida: a la família, al carrer, a l'escola, als mitjans de comunicació, als documents ofi-

cials. Nosaltres no tenim aquest «ús normal» i hem de reivindicar-lo.

La normalització lingüística i cultural exigeix que EL CATALÀ SIGUI LA LLENGUA OFICIAL DELS PAÏSOS CATALANS, reservant al castellà la funció de llengua de relació com més avall s'especifica. Això implicaria que, dins els Països Catalans:

1. La llengua usada normalment a l'Administració i a totes les actuacions oficials, orals o escrites, seria el català. En tot cas, els ciutadans de parla castellana tindrien dret a usar la seva llengua davant les autoritats.
2. Tots els rètols, avisos i indicacions de tota mena serien escrits en català.
3. A tots els centres docents, estatals o privats, i a tots els nivells, l'ensenyament es faria en català, i s'ensenyaria el castellà com una assignatura més. Els infants de parla castellana podrien rebre ensenyament en castellà durant l'etapa pre-escolar i 1.ª d'E. G. B., estudiant mentrestant català com a assignatura, a fi d'incorporar-se a l'ensenyança general en català a partir de la 2.ª etapa d'E. G. B.
4. La premsa periòdica o diària s'expressaria normalment en llengua catalana.
5. Les emissores de ràdio i els canals de TV que emetessin per a la zona de parla catalana s'expressarien així mateix normalment en català.
6. S'incrementaria l'ús del català a tots els altres mitjans de comunicació social —disc, cinema, etc.—.
7. Les autoritats de les Illes usarien el castellà en les relacions amb les autoritats centrals de l'Estat espanyol i el català en les relacions amb el Principat de Catalunya i el País Valencià.

5. OFICIALITAT I COOFICIALITAT

Rebutjam la idea de *cooficialitat*, que consideram perillosa, i en tot cas només pot reportar una normalització parcial i extremadament lenta.

Cooficialitat vol dir que dins els Països Catalans hi hauria dues llengües igualment oficials: el català i el castellà. Això podria significar una simple formulació jurídica que concedís drets teòrics al català, però a la pràctica tot continuàs no molt millor (cal recordar que el *Decreto sobre las lenguas regionales* atorga al català el dret a ser usat a la premsa i als actes públics, però tant la primera com els segons continuen fent-se normalment en castellà).

En el millor dels casos, amb la cooficialitat es podria arribar a un ús proporcional del català i el castellà a la vida pública A les escoles l'ensenyament es podria fer en les dues llengües, segons la voluntat dels professors o directors; els mitjans de comunicació podrien usar la llengua que volguessin els seus propietaris o realitzadors. Això no garanteix la normalització, ni de bon tros.

La cooficialitat no facilitaria la integració de les minories castellano-parlants, perquè no en sentirien la necessitat.

La cooficialitat significaria la institucionalització d'un bilingüisme que no té cap raó de ser, perquè no existeix en la base del poble. No som un país bilingüe, sinó un país que té la seva llengua, com tot altre, i dins el qual hi ha unes minories la integració lingüística de les quals és necessària, per tal com és l'única manera d'acabar amb la barrera que separa els naturals del país i els «forasters».

La cooficialitat crearia una situació jurídica que posaria en igualtat les dues llengües, però el castellà, per la seva pròpia força, aniria avançant i fent retrocedir el català.

Haurem arribat a la normalització quan la llengua catalana sigui la llengua oficial dels Països Catalans i el castellà la llengua de relació entre els diversos pobles que constitueixen l'Estat espanyol.

És important també tenir en compte que per a arribar a la normalització és necessària l'autonomia política i uns poders autòctons que «executin» l'oficialitat. Aquesta no és ni una utopia ni una il.lusió gratuïta. És un dret bàsic i una condició indefugible per al retrobament de la nostra identitat com a poble i per al ple desenvolupament de la nostra cultura.

6. CAL COMENÇAR ARA MATEIX

Per arribar a l'ús oficial i a la total normalització de la nostra llengua és necessari un procés d'adaptació que cal començar ara mateix. Per això propugnaríem que a partir d'ara:

— S'ensenyàs el català a totes les escoles de l'àrea catalana.
— S'ensenyàs el català a tots els estudiants de magisteri.
— Es fessin cursets de català per a mestres en exercici de la seva professió.
— Es controlàs el nombre de professors i mestres procedents d'altres àrees lingüístiques.
— Es fessin cursets de català per a funcionaris de l'Administració.
— S'incrementàs notablement l'ús del català als mitjans de comunicació (premsa, ràdio i televisió) i es fessin al mateix temps cursos de català per a periodistes i locutors.
— S'anassin traduïnt al català els noms dels carrers i els indicadors públics.
— Els individus particulars prenguessin consciència de la necessitat de parlar sempre en català, tant en privat com en públic.